

4 pijlers van fotobespreken

Bron: "Over foto's gesproken", auteurs Hans Brongers en Simon Ophof

Pijler 1 beschrijven Zo objectief mogelijk bewoorden wat er feitelijk is afgebeeld.	Wat zie ik en welke situatie is vastgelegd?	
Pijler 2 analyseren Beschrijf de zichtbare kenmerken van de foto in termen van ordening, samenhang en beeldopbouw door gebruik te maken van de beeldelementen: <ul style="list-style-type: none">• Compositie (centraal, decentraal, overall en symmetrisch).• Lijnwerking, kadrering, herhaling en ritmiek.• Ruimte en perspectief.• Soort licht en verdeling licht-donker verhouding.• Kleurgebruik.• Materiaal en presentatie.• Techniek en manipulatie.	Hoe heeft de fotograaf zijn beeld vormgegeven? Noem 3-5 beeldelementen	
Pijler 3 interpreteren Inhoud van foto is subjectief en eigen ervaringen en achtergrond spelen hier een rol in. <ul style="list-style-type: none">• Onderwerp, genre en thema.• Boodschap en bedoelingen. Volgens Roman Jakobson: informeren, uiten, kwaliteitsfoto, iets gedaan krijgen, aandacht trekken, verduidelijken.• Betekenis: tekens en symbolen, connotatie (bewondering, angst, vervreemding, etc.). Roland Barthes studium en punctum (rationele benadering versus persoonlijke emotie).	Waar gaat de foto over (inhoud)? Wat wil de fotograaf (boodschap)? Wat is de reactie van de kijker op het onderwerp? Waar wordt je door geraakt (betekenis)?	
Pijler 4 waarderen Waardeoordeel over een foto, serie, thema etc. <ul style="list-style-type: none">• Wat doet deze foto mij?• Is deze foto beter dan anderen?• Is deze foto van historisch belang?• Voldoet deze foto wel/niet aan de opdracht?• Is de serie evenwichtig? Waardeoordelen volgens Barrett: <ul style="list-style-type: none">• Fotografie als realisme.• Fotografie al expressionisme.• Fotografie als instrumentalisme.• Fotografie als formalisme. Criteria: <ul style="list-style-type: none">• Originaliteit.• Vakmanschap .	Wat vind ik er van? Richt je op het positieve in foto's.	
Pijler 5, feedback <ul style="list-style-type: none">• Ik vind dat.. het is mijn mening.• Jammer dat ... Dit gaat over de foto, niet over de fotograaf.• Ik word nogal afgeleid van ... Hoe denk je zelf dat dit verbeterd kan worden?• Ben je het eens met mijn commentaar?• Kun je wat met mijn opmerkingen?		

Bespreken van foto's pijler 1 en 2.

Samenvatting:

Het bespreken van foto's begint net als bij het fotograferen met kijken! Wat zie je, wat trekt je aandacht, wat valt op. Begin eenvoudig, omschrijf wat je ziet en benoem vervolgens de gebruikte beeldelementen. Pas daarna omschrijf je wat de foto met je doet en tot slot kan je dan nog zeggen wat je van de foto vindt.

Met een goede beschrijving en analysering van het beeld neem je de toehoorders mee in jouw interpretatie. Met een goede analyse van het beeld, wordt ook de betekenis van de foto blootgelegd. Wat heeft de maker met dit beeld bedoeld, doet het iets met mij? Wat zie je of wat denk je te zien.

Wij moeten vooral leren om te analyseren en ons zelf open te stellen voor het beeld.

- *Onderscheid maken tussen hoofd- en bijzaken.*
- *Onderscheid maken tussen wat en hoe iets op de foto staat, wat je ziet en wat je voelt.*

Ontwikkelingen van een gemiddelde amateur fotograaf:

- Fotograferen om de herinnering, het willen vasthouden van een beleving. Tegenwoordig wil iedereen zijn ervaringen delen via Facebook of iets dergelijks.
- Interesse in de techniek, men wil de schoonheid laten zien.
- Soms en ook lang niet bij iedere fotograaf ontstaat er een dwang naar creativiteit. Dat kan zich uiten in verbeelding, iets suggereren dat niet direct zichtbaar is (gebruikmaken van tekens en symbolen). Een andere variant is dat de fotograaf iets wil vertellen of duiden. Weer een andere groep gebruikt de fotografie om zijn of haar innerlijke gevoel vorm te geven.
- Houd er rekening mee dat veel fotografen in de tweede variant blijven steken, dat zijn de beste klanten voor de fotohandel.

Pijler 1 Beschrijven: Wat staat er op de foto?

Begin met het benoemen van alles wat je op de foto ziet.

Doe dit zo gedetailleerd mogelijk en vergeet niets. Zeg niet te snel "dat ziet iedereen toch wel". Iedereen kijkt op zijn eigen manier, met zijn eigen kennis en ieder persoon vindt iets anders het belangrijkste. Dat wat je al een keer hebt gezien of meegemaakt valt het eerste op. Een dierenarts kijkt anders naar een foto van een hond, dan zijn baasje. Je neemt de toehoorders mee in jouw manier van kijken.

Veel fotografen maken foto's vanuit een intuïtie zonder bewuste bedoeling. Hun innerlijke drijfveer kunnen ze zelf vaak niet onder woorden brengen. Deze mensen zijn vaak blij verrast wanneer je als bespreker dingen ziet die zij voor zichzelf nog niet bewust waren.

Er zijn ook fotografen die met een vooropgezet plan werken, zij hebben vaak een duidelijke bedoeling of boodschap met hun foto. Het is dan voor die maker heel belangrijk dat die boodschap ook gezien en herkend wordt. Schroom niet en zeg alles wat er in je opkomt bij het bekijken/bespreken van een foto. Gebruik je fantasie niets is te gek.

Wanneer je de hoofdonderwerpen kan benoemen weet je ook beter **waar** je over moet praten en **hoe** je er over moet praten.

Let op: in sommige foto's zijn verschillende hoofdonderwerpen waar te nemen. Maak dan een keuze!

Wat zijn de belangrijkste onderwerpsgroepen of genres:

Portret: figuur - lichaam (alle geposeerde fotografie)

Gebeurtenis: nieuws - vakantie - familiefeest (herinneringen)

Landschap: dieren - planten (natuurfotografie)

De gebouwde omgeving: architectuur - stadslandschappen

Het object: stillevens - productfotografie

Fantasiebeelden: montage - collage - manipulatie

Kleur en licht: vorm als materiaal. (abstractie)

Begin een fotobespreking met het benoemen van het onderwerp of genre. Geef een beschrijving van dat wat je op de foto ziet en ga vervolgens door met het benoemen van de gebruikte beeldelementen.

Durf je eigen mening te geven, wees eerlijk maar nooit kwetsend.

Pijler 2 Analyseren: Beeldelementen

- 1, Compositie.
- 2, Ruimte en perspectief.
- 3, Tijd
- 4, Licht
- 5, Kleur
- 6, Techniek
- 7, Textuur
- 8, Manipulatie
- 9, Context

1 Compositie:

- * De basis van de compositie ligt in het ordenen van lijnen en vlakken. Wij kijken onbewust altijd naar verhoudingen.
- * In een harmonische compositie herkennen wij vaak de zo genaamde "Gulden Snede", (sterke punten in een vlak) daar tegenover staat de expressieve compositie met diagonale en asymmetrische vlakken
- * De ogen trekken vanuit een donkere omgeving naar het lichtste deel van een foto. Andersom werkt dit ook: de ogen trekken vanuit een lichte omgeving naar de donkere delen.
- * Ieder vlak wordt altijd als een ovaal of cirkel bekeken, de hoeken krijgen minder aandacht. De ogen zien maar 6 graden scherp.
- * Een vlak wordt gelezen van linksboven naar rechtsboven via rechtsonder naar linksonder en weer naar boven.
- * Invoerende lijnen lopen het gemakkelijkst met de leesrichting mee, of van linksonder naar rechtsboven.
- * Bij een gesloten kader staan alle beeldelementen in zijn geheel op de foto. Geeft een gevoel van eenheid en rust.
- * Bij een open kader staan belangrijke beeldelementen juist aan de rand van een foto, al dan niet in z'n geheel. Dit geeft een gevoel van ruimtelijkheid, maakt nieuwsgierig, wat gebeurt er buiten het beeld?

Hoe kijk je meer naar de compositie dan naar het onderwerp?

- Met één oog dicht.
- Kijk, ook al bij de opname, naar de randen van het beeld.
- Bekijk de foto als thumbnail of onder je vergroter bij dokalicht
- Bekijk de foto eens op een grote afstand.
- Kijk naar de foto door je oogharen.
- Bekijk de foto eens in de spiegel of op z'n kop.
- Teken de foto na, je ziet direct het verschil tussen hoofd en bijzaken.
- Dek stukken af en kijk of het beeld sterker wordt.

Aandachtspunten bij de compositie zijn o.a.:

Gulden snede	Ritme	Symmetrie	Balans	Herhaling
Kijkrichting	Restruimte	Beeldrijm	Perspectief.	

- **Probeer te benoemen welke compositie-elementen er gebruikt zijn.**

2, Ruimte en perspectief:

Hoe creëer je diepte in een foto, perspectief, atmosfeer, overlappingsen, groot klein etc. Een foto heeft twee dimensies de wereld heeft er vijf, drie voor ruimte één voor tijd en één voor het visionaire, de bestaande werkelijkheid (geluid, geur, gevoel etc.).

3, Tijd:

Belangrijk is om, bij het beschouwen van foto's, vast te stellen of er gebruik gemaakt is van het juiste moment. (het beslissende moment volgens Cartier Bresson)

In het moment van de opname legt de fotograaf niet alleen de geschiedenis vast maar ook zijn visie op de gebeurtenis.

Geënceneerde foto's hebben geen beslissend tijdsmoment.

Bij straatfotografie is het juist heel belangrijk om het juiste moment af te wachten.

- **Is er gebruik gemaakt van een beslissend moment?**

4, Licht:

Lichtsoorten: diffuus en gericht licht.

- Diffuus of zacht licht: geeft het onderwerp de meeste nadruk, zonder drama, afstandelijk en objectief. Diffuus licht heeft geen richting.
- Gericht of hard licht: zon, flitser of lampen zorgen voor scherpe aftekeningen met donkere schaduwen. Geeft accenten aan, zorgt voor kracht en dynamiek in een foto, is vaak dramatisch.

Lichtrichting: frontaal, strijk of tegenlicht.

- Frontaal (flitser of de zon in de rug) geeft vlakke en ook contrastrijke afbeeldingen. Het onderwerp is belangrijker dan de schoonheid.
- Strijklicht zorgt voor structuur en stofuitdrukking, geeft vooral de schoonheid weer.
- Tegenlicht zorgt voor silhouet werking benadrukt de contouren en geeft diepte in het beeld.

Met studiolicht kan men alles nabootsen en combineren, het licht kan van alle kanten komen. Goed kijken en zoeken waar het licht vandaan komt.

- **Probeer vast te stellen onder welke lichtomstandigheden de foto gemaakt is en of dat dan ook optimaal gebruikt is en benoem het ook.**

5, Kleur:

Iedere kleur roept haar eigen sfeer op.

- Geel: warmte - zomer, maar is ook de kleur van haat
- Oranje: gezellig - feest
- Rood: oorlog - hartstocht - liefde
- Violet: rouw - geheimzinnigheid
- Blauw: hemels - reizen - trouw
- Groen: lente - onervaren - hoop
- Zwart: dood - aarde
- Wit: volmaaktheid - onschuld

Kleurcontrasten: warme tegenover koude kleuren Geel - oranje - rood tegenover

groen - blauw - violet. Complementair kleurcontrast:

rood tegenover groen, blauw tegenover oranje, geel tegenover violet.

In de fotografie spreken wij vaak over magenta - cyaan - yellow, de kleuren van licht, deze kleuren samen maken wit licht.

Rood, blauw en geel, de hoofdkleuren van verf, deze maken samen zwart.

6, Textuur:

Wat voor afdruk materiaal is er gebruikt, mat of glanzend, zichtbare korrel of pixel, kleur of zwart-wit. (complete presentatie)

Is er gebruik gemaakt van zogenaamde "High Key" of juist van "Low Key"

- **Benoem de afdruktechniek.**

7, Techniek, fotografische middelen:

Puur fotografische middelen zijn: het standpunt, de specifieke eigenschappen van de lens, belichtingstijd, diafragma en de afdruktechniek.

* Letterlijk standpunt: waar staat de fotograaf bij de opname of waar houdt hij de camera? Hoog of laag, dichtbij of juist veraf, een gemiddeld of herkenbaar standpunt is vaak minder interessant.

* De lens: wat is het verschil tussen groothoek en telelens.

* Belichtingstijd: beweging zichtbaar of bevroren.

* Het diafragma: wel of geen dieptescherpte.

- **Probeer te bedenken waar de fotograaf zijn camera hield en welke lens er gebruikt werd. Onderzoek welke tijd en diafragma er gebruikt zijn.**

8, Manipulatie:

Kleurveranderingen.

Zijn er montages gemaakt, kloppen de verschillende beelden bij elkaar. Is er rekening gehouden met de verschillende cameratechnieken, perspectief, scherpte, lichtsoort, lichtrichting etc.

9, Context:

Het is heel belangrijk om je te realiseren waarvoor een foto gemaakt is of gebruikt wordt. Bijvoorbeeld een pasfoto, die staat algemeen bekend als een statische foto en moet bovendien ook nog aan strenge eisen voldoen. Het resultaat is dat niemand hem mooi vindt en er niet graag naar kijkt. Behalve wanneer die foto van je lief is, dan dragen veel mensen die altijd bij zich.

- *Conclusie: iedere foto kan mooi zijn wanneer je hem in de juiste context plaatst.*
- *Valkuil: een goede prater weet zijn foto altijd in een bijzondere context te plaatsen.*

Bespreken van foto's pijler 3 en 4.

Pijler 3 Interpretieren: Waar gaat de foto over

Begrippen: inhoud - onderwerp (genre) - thema

Methodes: inhoud - boodschap - betekenis

Er is altijd een wisselwerking tussen de analyse van de beeldelementen en de interpretatie van de foto. Datgene wat als beeldelement heel opvallend aanwezig of juist afwezig is verleent de foto betekenis.

Een groetenboer kijkt anders naar een appel (die kijkt alleen maar of die appel goed te verkopen is) dan een consument (die wil alleen maar een lekkere appel) of een fotograaf die er een mooie foto van wil maken. Het gaat om dezelfde appel maar met een heel ander uitgangspunt.

Genres of onderwerp:

- Portret, landschap, architectuur, documentair, etc.
- **Thema:** schoonheid, herinnering, technisch kunnen, romantiek, vergankelijkheid, etc.

Boodschap en bedoelingen:

- **De fotograaf wil informeren:**

Je maakt een foto om bijvoorbeeld het stadhuis van Gouda om het aan een ander te kunnen laten zien.

- **De fotograaf wil zich uiten:**

Je doet het louter voor je plezier, het lijkt misschien op zingen onder de douche, je maakt de foto van het stadhuis omdat je het leuk vindt.

- **De fotograaf wil een kwaliteitsfoto maken:**

De ambachtelijke benadering alles moet technisch zo perfect mogelijk. Het stadhuis in strijklucht en alle details zijn goed te zien.

- **De fotograaf wil iets gedaan krijgen bij de kijker:**

Moeten er toeristen naar Gouda komen dan fotografeer je het stadhuis met een mooie blauwe lucht en vlaggen. Wil je geld van monumentenzorg dan laat je vooral de beschadigingen goed uitkomen. Bijvoorbeeld de amateurfotograaf die zich helemaal op wedstrijd foto's toelegt.

- **De fotograaf wil aandacht trekken:**

Denk aan reclamefoto's iets moet opvallen, een mooie vrouw op een auto.

Of in ons voorbeeld van het stadhuis van Gouda, gefotografeerd met een mooie regenboog of met Photoshop vervreemd.

- **De fotograaf wil verduidelijken:**

Dat is moeilijk met een enkele foto, het wordt gemakkelijker met meerdere foto's of met tekst erbij. De foto van het stadhuis met mensen in klederdracht plaatst deze in de historie, met een moderne auto er voor plaatst de foto juist weer in deze tijd. Met een hijskraan op de achtergrond wordt het misschien als bedreigd erfgoed ervaren.

Bespreekmodel Roman Jakobson:

De boodschap wat wil de fotograaf met zijn foto.

- **Zender - wat wil de maker:**
- **Ontvanger - wat wil je bereiken:**
- **Onderwerp - informatie overdragen:**
- **Boodschap - zo fraai en duidelijk mogelijk:**
- **Contact maken - aandacht trekken:**
- **Uitleggen - verduidelijken:**

Deze methode komt goed van pas bij het samenstellen van een expositie of een fotoboek.

Tekens en symbolen vaak cultureel bepaald:

- **Tekenleer of semiologie.**

Cijfers en letters zijn tekens met een voor ons duidelijke afspraak. De meeste tekens zijn echter meerduidelig.

De culturele omgeving die je kent, je eigen ervaringen, kennis van de kunstgeschiedenis etc. bepalen de kennis.

Daardoor kunnen er grote verschillen ontstaan in de waardering van beelden, dat wat voor de een heel duidelijk en logisch is wordt door een ander niet of anders begrepen.

- **Symbolen:**

Het Rode Kruis en de Rode Halve Maan betekenen het zelfde maar wie wat herkend is bepaald door hun achtergrond. Zo ook het Swastika kruis, een heel oud symbool dat alom gebruikt werd, na de tweede wereld oorlog kan je er nog maar op één manier naar kijken.

Roland Barthes studium en punctum:

- Interpretatie komt altijd vanuit je eigen achtergrond.
- Reactie en geraakt worden.

De interpretatie samengevat:

- **Inhoud** - analyseren (is misschien de gemakkelijkste manier)
- **Boodschap** - wat wil de fotograaf
- **Betekenis** - reactie op het onderwerp (bewondering, angst, vertedering etc.) en waar wordt je door geraakt.

Pijler 4 Waarderen: Wat vind ik ervan?

Context, waar zie je de foto en/of wat staat er bijgeschreven?

Invalshoeken voor waardeoordelen:

- **Fotografie als realisme - neutrale- of ultieme-weergave.**

De een vindt het een compliment 'zo was het precies', voor een ander is het een teleurstelling dat in zijn foto niets meer gezien wordt dan een registratie (kalenderplaatje).

- **Fotografie als expressionisme - gevoel van de fotograaf.**

Goede fotograaf met een herkenbaar handschrift, voor een ander kan bijvoorbeeld zeggen: het interesseert mij niets of iemand vroeger krap in de luiers heeft gezeten het gaat mij alleen maar om een technisch en esthetisch goede foto.

- **Fotografie als instrumentalisme - de boodschap is doel van de fotograaf.**

Wat bijzonder dat deze fotograaf in staat is om een verhaal te vertellen, of boodschappen interesseren mij niets voor een boodschap ga ik wel naar de buurtsuper.

- **Fotografie als formalisme - vorm, esthetisch, zo mooi mogelijk.**

Wat een mooie afgewogen compositie en fraaie druk, of het is alleen maar mooi wat wil je nu eigenlijk zeggen met deze foto.

De manier:

Plaats een moeilijke foto eerst in een onderwerpsgroep verzin er bij wijze van spreken een zelf maar zorg voor een positief uitgangspunt. Kortom zorg er voor dat de bespreking een plezierige bezigheid is. Dit vereist wel veel oefening en training.

De vier pijlers heel kort samen gevat:

- Wat en hoe.
- Waarom.
- Wat vind ik er van.